

О.В. Головка, канд. іст. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

М.С. Зуб, студ. (*ХДУХТ, Харків*)

РЕЛІГІЙНІСТЬ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Передумова ефективної гуманітарної політики – глибокі знання духовних потреб, психології різних соціальних груп і класів, врахування в законодавчій і управлінській діяльності вітчизняного і світового досвіду свободи совісті.

Щодо змісту самої категорії «релігійність», то вона характеризує якісну та кількісну визначеність засвоєння релігійних ідей, цінностей, норм і їхній вплив на поведінку, життєдіяльність віруючих.

Чисельне зростання (з 12,5 до 33 тисяч) за пострадянський період релігійних громад в Україні є безперечним свідченням поширення віри в Бога, відродження церковних традицій. Дискусійне питання – кількість віруючих. За результатами соціологічних досліджень, до них відносять близько 75% дорослого населення. Згідно з церковною статистикою, понад 70% громадян України вважають себе християнами. Слід узяти до уваги, що значну частину їх віднесли до кола віруючих формально. Це підтверджується результатами опитування, проведеного службою Геллапа в 143 країнах. На їхній підставі виведено й оприлюднено індекс релігійності. Разом з іншими європейцями українців віднесено до найменш віруючих. Є й інші дані.

За результатами європейського соціологічного дослідження, 74,7% українців вважають себе такими, що належать до певної релігії. За цим показником наша країна входить до сімки із 23 досліджуваних країн (після Кіпру, Польщі, Португалії, Ірландії, Словаччини та Болгарії). Релігія зберігає вплив переважно в Західному регіоні. До нього відносять Волинську, Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Рівненську, Тернопільську, Хмельницьку та Чернівецьку області. На них припадає близько 40% релігійної мережі країни (частка їхнього населення – 23,2%). Помітно менше релігійних організацій у центральному та південному регіонах (30 і 20%). На сході країни (Донецька, Луганська та Харківська області) їх лише 9%.

Щільність релігійних структур (кількість громад на 100 тисяч жителів) відповідно 127 – у західних, 75 – у центральних, 57 – у південних і 32 – у східних областях. Як бачимо, різниця чимала (у 4 рази).

Більшість релігійних організацій країни (61%) належать до чотирьох церков: української православної церкви Московського патріархату, української православної церкви Київського патріархату,

Української автокефальної православної церкви та Української греко-католицької (уніатської) церкви.

Протестантські об'єднання налічують близько 29% усіх релігійних організацій. І хоча їхні громади формально менш чисельні, натомість більш дисципліновані, міцніші, краще забезпечені кадрами, інформаційними та фінансовими ресурсами. Так, із 29,5 тисячі священнослужителів в Україні 42% припадає на протестантський напрям. У деяких областях (Західний і Центральний регіони) близько третини священників – іноземні громадяни.

Решта громадян України (10%) сповідують іслам, іудаїзм, буддизм, кришнаїзм, відносять себе до різноманітних релігійних общин (Саснтологічна церква, «Наука розума», старообрядці, неоязичництво).

Традиційно жінки більш релігійні за чоловіків (81% та 66%). Майже такий само (16%) розрив між селянами та мешканцями міст на користь перших. 47% українців моляться часто, 29,5% – рідко, а 23,4% – ніколи чи майже ніколи. Менш активні у цьому сенсі «нецерковні» православні. Порівняно з православними значно переконаніші в існуванні Бога греко-католики. Майже половина вірян (44%) поділяє думку, що у спілкуванні з Богом вони здатні йти власним шляхом, без посередника у вигляді церкви. Вірять у життя після смерті 42,5% респондентів, у релігійні дива – 52%.

Чимало людей вважаючи себе релігійними, глибоко не усвідомлюючи конфесійної належності. Зокрема, не раз траплялися випадки, коли рядові відвідувачі храмів УПЦ чи УГКЦ вважали, що вони належать до Київського патріархату, а прихильники протестантизму не могли чітко визначити своєї конфесійності.

Більшість українців поділяють думку про доцільність розмежування світської та церковної сфер життя. Зростання рівня толерантності призвело до того, що 80% українців готові підтримувати на виборах кандидата до органів влади незалежно від його релігійної належності (окрім представників екстремістських угруповань).

Події 2014–2016 рр. демонструють зростання впливу УПЦ і зменшення рівня довіри вірян України священнослужителям РПЦ.

Цілком очевидно, що релігія та церква й далі відіграватимуть активну роль у житті українського суспільства. Тож їх не слід ігнорувати й водночас переоцінювати. Розширення релігійної мережі набуло в Україні усталеного характеру.